

KIŞ UYKUSU**Fantezi
Bozucu**

AHMET YÜCE

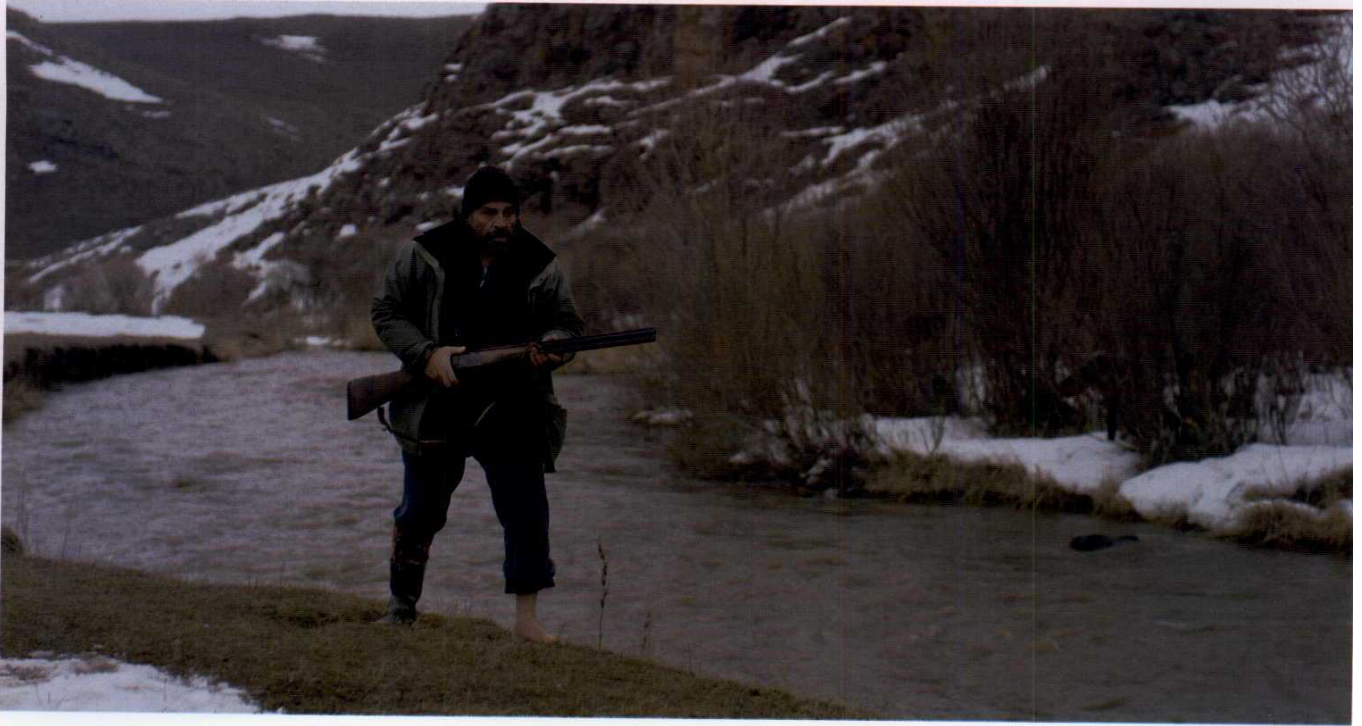
Fantezi denildiğinde aklımıza ilkin, seyircinin/okuyucunun düzleminde belirleyici olan toplumsal ve fiziksel kanunların kısmen ya da bütünüyle askıya alındığı hayali dünyalarda geçen *Yüzüklerin Efendisi*, *Game of Thrones* benzeri kurmacalar geliyor muhtemelen. Ancak, fantezinin başka bir tanımını yapmak da mümkün. Öznenin kendini, halihazırdaki sembolik sınırlar dahilinde, ötekinin yüceltici bakışlarını üzerinde toplamayı başardığı durumlarda düşlemesi de fantezinin gündelik kaygılara yön veren bir veçhesi olarak düşünülebilir: Biricik olmayı arzulayan özne, kendini bunu başarabildiği durumlarda hayal ederek geçici de olsa tatmin duymayı, yaşamın sıradanlaştırıcı akışını bir anlığına da olsa aksatmayı dener. Dahası, özne, fantezilere gömülerek, idealleştirdiği benlik haline erişme yanılsamasını tecrübe etmekle kalmaz; kendi idealinin herkesin ideali olduğunu ve herkes tarafından arzulan- dığını da düşler ve bu sayede çifte bir narsistik doyum yaşar. Özne, bir yandan arzusuna sanal tatminler temin ederken, öte yandan arzuladığı nesneyi/konumu,

ötekinin de yücelttiğini varsayarak yücelt-meyi ve arzulamayı sürdürür.

Kış Uykusu'nu fantezinin ikinci tanımına temas eden; daha doğrusu, bu anlamdaki fanteziyi bozuntuya uğratmayı amaçlayan bir kara mizah örneği olarak yorumlayabiliriz. Zira sınıfsal konumla- nışa göre biçimlenen arzunun nesnelere endekslenmesini de, nesnelere aracılığıyla tatmin edilmesinin imkânsızlığını da ideal benliğe kavuşma çabası bağlamında traji- komik kılmasıyla dikkat çekiyor film.

SEN, 'O' KIŞI DEĞİLSİN

Aydın (Haluk Bilginer) başta olmak üzere filmdeki neredeyse bütün küçük burjuvaların kendilerini önemli hisset-melerini sağlayacak jestler tasarlamaya, sergilemeye kalkışmaları boşuna olmasa gerek. Sözde her şeye sahip olanların, hiçbir eksiği bulunmayanların; kendilerine kıymet atfedebilmek için sahip olduklarından daha fazlasına, daha başka şeylere ihtiyaç duydukları ve bunlardan mahrum kalmaktan da bir türlü kurtula- madıkları vurgulanıyor sanki: Aydın, bir gazete için kaleme aldığı köşe yazılarını belli ki epeyce beğeniyor ve başkaların- rının da beğendiğinden emin görünüyor. Zamanının büyük bir bölümünü, henüz irdelenmediğine inandığı Türk tiyatrosunun tarihi hakkında bir kitap üzerine çalışarak geçiriyor. Dizi tekliflerine sırtını çevirerek senelerce tiyatroyla haşır neşir olmasını övünerek anlatıyor. Kaldı →

→ ki otel işletmeciliğini ve gayrimenkullerinin idaresini esas meşguliyeti olarak benimsemediğini, kira borcunu ödemek için ek süre isteyen Hamdi'yi (Serhat Mustafa Kılıç), "ben bunlarla uğraşsam asıl isim olan kitaplarımı yazamam" diye yanıtlıyor. Kısacası, Aydın, ötekinin nazarında yücelmek amacıyla, herkesin önemseyeceğini düşündüğü vasıflarının altını çiziyor. Kuşkusuz, onun en bariz arzusu, hayranlık uyandıran entelektüel bir sanatçı ve yazar olarak tanınmak. Belki de ilk bakışta bunu çoktan başarmış olduğu izlenimini veriyor karşısındakine. Ancak, kız kardeşi Necla (Demet Akbağ) Aydın'ın benlik kurgusunda çatlaklar meydana getiren bir öteki olarak devreye girmekte gecikmiyor. Necla'ya göre Aydın'ın adı sanı pek duyulmamış yerel bir gazetede yazdığı yazılar duyguya boğulmuş vıcık vıcık, sakil metinler olmanın ötesine de geçemiyor. Dahası, bir zamanlar Aydın'a hayranlık beslediğini, onun ünlü bir tiyatrocunun olacağını sandığını ama yanlış olduğunu; gene de sorunun abisinde değil ondan büyük başarılar bekleyen kendisinde olduğunu belirtmeyi de ihmal etmiyor Necla. Dolayısıyla da Aydın'ın mevcut vasıflarıyla ideal benliği arasındaki mesafeyi açığa çıkaran, onun fantezi sahnesini bozan biri olarak karşımıza çıkıyor. Kaldı ki, Necla'nın itiraflarının yanı sıra, Aydın'ın kiracısıyla ilişkisi de onun benlik kurgusuna uymuyor pek. Aydın, halkın

çıkarlarını önceleyen, maddiyattan ziyade maneviyata değer veren yardımsever biri olduğunu iddia ediyor ve başkaları tarafından böyle algılanmak istiyor, diğer yandan borcunu ödeyemeyen kiracısının tavırlarını, kılık kıyafetini küçümsemekte ve eşyalarına haciz koydurmakta bir beis görmüyor. İdeallerini değişim değeri yüksek nesnelere endekslemeyen romantik biri gibi görünse de Aydın, ne mülklerinden vazgeçebiliyor ne de onlarla yetinmeyi becerebiliyor aslında.

Yalnızca Aydın'ın değil onunla aynı sınıfa mensup diğer karakterlerin de kim olduklarına ve neyi arzuladıklarına dair resmettikleri tabloların lekelenmesine tanıklık ediyoruz. Mesela, derin düşüncelerle boğuştuğunu savlayan ve bundan dolayı kendini çalışan herkesten daha eylemci olarak tanımlayan Necla'ya, tembel ve geçimsiz olduğunu, memnuniyetsiz olmak için türlü bahaneler ürettiğini, bu huyları yüzünden de hiç arkadaşı kalmadığını söylüyor Aydın. Necla, Aydın'ın karısı Nihal (Melisa Sözen) ile baş başa kaldıkları bir esnada, herhangi bir hatası olmamasına rağmen eski kocasından özür dilerse adamın geçmiş kabahatlerinden pişmanlık duyabileceğinden söz ediyor. Necla'nın eski kocası tarafından önemsenmeyi arzulaması ve onunla yeniden birleşme fantezisi, Nihal'in alaycılığına tosluyor hemen. Necla'ya göre yüceltici olanı Nihal'in bayağı bulduğu ima ediliyor bu sahnede ve arzu nesnesinin

KIŞ UYKUSU

YÖNETMEN

Nuri Bilge Ceylan

SENARYO

Ebru Ceylan, Nuri Bilge Ceylan

OYUNCULAR

Haluk Bilginer (Aydın), Melisa Sözen (Nihal), Demet Akbağ (Necla), Ayberk Pekcan (Hidayet), Serhat Kılıç (Hamdi), Nejat İşler (İsmail), Tamer Levent (Suavi), Nadir Sarıbacak (Levent), Mehmet Ali Nuroğlu (Timur)

GÖRÜNTÜ YÖNETMENİ

Gökhan Tiryaki

KURGU

Nuri Bilge Ceylan, Bora Gökşingöl

YAPIMCI

Zeynep Özbatur Atakan

YAPIM

Türkiye-Almanya-Fransa/2014/ Türkçe/196 dk./ Zeyno Film-NBC Film (Sinema)

VİZYON TARİHİ

13 Haziran

öteki tarafından onaylandığı imgesel tatmin askıya alınıyor.

Aydın ile Nihal arasında da iki tarafı birden kastre eden bir ilişki yaşanıyor. Nihal, kocasının gölgesinde kalmayan, kendi ayakları üzerinde durmayı becerebilen ve başkalarına faydası dokunan bir kadın olmayı arzuluyor. Aydın'ı, arzusunun önündeki yegâne engel olarak algılıyor. Hatta kendisine sınırsızlaşım âşik olan kocasına acıdığı için onu terk edemeyen gönüllü bir tutsakmış gibi davranıyor bazen. Oysa Aydın, 'karısının istediklerini yapmasını engelleyen kara sevdalı koca' fantezisini bozuyor Nihal'in. Karısının cevap ve tepki veremediği, "gitmek istedin de engel mi oldum sana? İstediklerin zaman gidebilirsin" anlamına gelen sözler sarf ediyor. Gelgelim Nihal kocasının sağladığı maddi imkânları elinin tersiyle itemiyor. Hayır işleriyle kocasının parasını kullanarak ilgilenmekten gocunmaz, Aydın'ın müdahaleciliğine, çok bilmiş hallerine tahammül edemezken; onun sağladığı imkânlardan faydalanmadan yaşamının bir yolunu da aramıyor. Daha doğrusu Aydın, Nihal'in ideal benliğine kavuştuğu yanılsamasını tecrübe edebilmesi için gerekli maddi olanakları sunarken, Nihal'in kocasına bağımlı bir kadın olduğunu da somutlaştırıyor aynı zamanda ve haliyle onun fantezi sahnesinin kurulumuna katkıda bulunduğu kadar darbe de indiriyor. Belki de sırf bu yüzden hayır işleriyle ilgili toplantılara

Aydın'ın katılmasından hoşlanmıyor Nihal. Ötekinin yüceltici nazarının keyfine varabileceği bu gibi toplantılara Aydın da katıldığında yüceltici nazarı üzerinde hissedemiyor muhtemelen. Bütün bunlara karşılık Nihal de Aydın'ın benlik tasarımını zedelemekten imtina etmiyor. Kocasının yazdıklarına kayıtsız kalıyor; adam geçmişini romantik bir üslupla anlatmaya niyetlenince "artık sahnede değilsin, kulağa hiç inandırıcı gelmiyor söylediklerin" diyerek susturuyor onu; düzenlediği toplantılara davet etmeyerek, kocasını kocasının evinde dışlamış oluyor.

Kısacası, filmin zenginler cephesinde ötekinin tuttuğu aynada kendi yansımalarının ideal halini kimse bulamıyor. Sahip olunan onca şeye rağmen tatminsizlik çoğalıyor, herkes birbirine düşman kesiliyor, gene de radikal bir hamle yapmak adına rahatını bozmayı göze alabilen biri de çıkmıyor aralarından.

YOKSULLARIN FANTEZİSİ

Kış Uykusu birbirlerinin benlik fantezilerini altüst eden küçük burjuvalara odaklanmakla yetinmiyor. Ötekinin fantezi bozucu potansiyelini, sınıflar arası gerilimleri merkeze koyarak da tespit ediyor. Mesela Nihal'in hayırseverlik fantezisinin kiracı ailenin alkolik ferdi Salih (Nejat İşler) tarafından yıkıldığı, katarsis beklentisine girenleri ters köşeye yatıran o malum sahnede, yardıma muhtaç olan taraf, muhtaçlara el uzatan fedakâr zengin benlik imgesinde, iyileşmesi güç bir yara açıyor. Nihal, kiracı aileye yardımcı olma erdemini göstermenin gururuyla evine dönmeyi umarken, Salih onun sadakasını tereddüt etmeden alevlerin ortasına fırlatıyor ve küçük bir travma yaşatıyor ev sahibinin karısına. Ancak **Nuri Bilge Ceylan**, Salih'in jestinin de aslında fantezinin sahasında sergilendiğini ve seyirci üzerinde bunun da katartik bir etki yaratabileceğini hesaba katmayı ihmal etmiyor: Salih, bir bakıma Yeşilçam yadigarı olan davranışının ardından dönüp kameraya bakıyor. Açık değiştiriliyor ve olan bitenleri kapı aralığından takip eden oğluna baktığını anlıyoruz. Kameranın/seyircinin bakışı, çocuğun bakışıyla örtüşürülüyor; Salih tarafından sergilenen zengine haddini bildirme jestinin de birileri için sahnelediği vurgulanıyor böylece. Salih, kıymetli ötekisi olarak duyumsadığı

ve söz konusu ettiğimiz sahnede seyirci konumunda duran oğlunun nazarında yücelmeyi arzuluyor. Bu arzusunu doyurmak için de mülk sahibini küçük düşürme fantezisini canlandırmaya kalkışıyor. Ancak bunun, Salih'in kendini biraz daha iyi hissetmesi dışında, kiracı ailenin yaşam koşullarında herhangi bir düzelmeye yol açmayacağı aşikâr. Hatta ailesinin feraha çıkmasına yetecek miktarda bir parayı yakarak kendi fantezisi uğruna zarar vermiş bile oluyor yakınlarına (paraları aleve atar atmaz gözlerinin dolması, bunun farkında olduğunun ve acısını çektiğinin bir işareti olarak okunabilir belki). Ayrıca, Salih'in paraları yaktığı sahnenin akabinde, Aydın ile Levent (Nadir Sarıbacak) arasında geçen, mizah dozu yüksek bir sohbete sürükleniyoruz. Dolayısıyla, gerek seyirciye sergilendiğinin açık edilmesi, yani fantezi boyutunun belirgin kılınması; gerekse hemen ardından mizahi bir mizansene geçilmesi nedeniyle, Salih'in jestinin katarsise alan açması engelleniyor. Nuri Bilge, hem Nihal'in fantezisini bozan, hem de Salih'e mesafemizi korumamızı talep eden bir anlatım kotarıyor; Nihal'i de Salih'i de ideal özne olarak kodlamayı tercih etmiyor.

Filmin sonlarına doğru Aydın'ın kendi sesinden karısına hitap etmesini dinliyoruz. Ancak, Aydın tarafından karısına yazılmış bir mektubun seslendirmesini mi, yoksa Aydın'ın dillendiremediği

hislerinin iç dünyasındaki yankısını mı dinliyoruz, belli olmuyor. Yönetmen ikisi arasındaki farkı silerek, Aydın'ın ötekine seslenirken iç dünyasına, kendi fantezi sahasına büsbütün gömülü olmaktan kurtulamadığına işaret ediyor sanırım. Necla'nın daha önce belirttiği gibi burada da vıcık vıcık, duyguya boğulmuş bir edayla konuşuyor zaten. Üstelik, Nihal'e sesleniş sonlanırken, bilgisayarının başında, halinden memnun olduğunu belli eden bir yüz ifadesiyle görüyoruz onu. Belki de bu sesleniş sayesinde karısını yumuşatmayı başarıyor ve onun tuttuğu aynada kendini ideal benliğine kavuşmuş bir halde görebiliyor artık. Kaldı ki Nihal de hayırseverlik yolunda tökezledi. "Bizim bizden başka kimimiz var" diyerek kocasına sokulması ihtimal dahilinde. Aydın, karlar altındaki masalsi kozasında, eşi benzeri görülmemiş bir kitap yazmaya koyulduğunu düşünerek de iyiden iyiyi besliyor fantezisini. Bu denli 'rol kesilen' bir ortamda, kitabına 'Türk Tiyatrosunun Tarihi' gibi büyük bir başlık koyması şaşırtıcı olmasa gerek. ahmetyuce83@yahoo.com

ADI GEÇEN FİLMLER

Yüzüklerin Efendisi Serisi (Lord of the Rings, 2001-2003), **Game of Thrones** (2011-)